

## חולין קח

משה שווערד

### 1. ר"ן (על הרי"ף) מסכת עבודה זרה דף לא עמוד ב

ולזבונא לעובדי כוכבים שלא בפני ישראל. ... ומ"מ בהא דבגד שאבד בה כלאים איכא למידק ליבטל כלאים ברובא כדאמרי' בתמורה (דף לד א) גבי שער נזיר שארגו בבגד דכל הבגד אסור ופרכינן וליבטל ברובא ומשני בצפורתא פירוש דחשוב ולא בטיל משמע הא לאו הכי בטל וה"נ נימא הכי י"ל דדוקא גבי שער נזיר דהוי איסורא לבד שייך בטול ברוב כדין כל איסור המעורב בהיתר אבל גבי כלאים דהאי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי גזרת הכתוב לאוסרן הלכך לא שייך שום בטול וא"ת והרי בשר בחלב דהאי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי ואפילו הכי בטיל כדאמרי' בפרק כל הבשר (דף קח א) טיפת חלב שנפלה על חתיכה של בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסורה ואם לאו מותרת יש לומר דשאני בשר בחלב דגלי קרא בהדיא דבטיל כדאמרי' התם דרך בשול אסרה תורה פירש דאיכא נתינת טעם.

### 2. רמב"ם יד החזקה הלכות מאכלות אסורות פרק ט

(ח) בשר שנפל לתוך החלב או חלב שנפל לתוך הבשר ונתבשל עמו שיעורו בנותן טעם כיצד חתיכה של בשר שנפלה לקדירה רותחת של חלב טעם הנכרי את הקדירה אם אמר שיש בה טעם בשר אסורה ואם לאו מותרת ואותה חתיכה אסורה במה דברים אמורים שקדם והוציא את החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה אבל אם לא סלק משערים אותה בששים מפני שהחלב שנבלע בה ונאסר יצא ונתערב עם שאר החלב:

### 3. שו"ע יו"ד סימן צב

(א) כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותח, טעם העובד כוכבים הקדירה, אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה. ואם לאו, מותרת, אפילו בפחות מששים, ואותה חתיכה אסורה. במה דברים אמורים, כשקדם והוציא החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה, דהיינו קודם שתנוח היורה מרתחתה, אבל אם לא הספיק לסלקו עד שיוכל לפלוט החלב שבלעה, אף על פי שטעמו עובד כוכבים ואין בו טעם כלל, אסור, אא"כ יש בו:  
(ב) הגה - וע"ל סימן צ"ח דאין אנו נוהגין לסמוך אטעמית עובד כוכבים, ובעינין ס' בכל ענין:

=====

### 4. רש"י מסכת חולין דף קח עמוד א ד"ה מתני'. טיפת

מתני'. טיפת חלב שנפלה על החתיכה – [1] בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות ולא הגיס את הקדירה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד.

### 5. תוספות מסכת חולין דף קח עמוד א ד"ה טיפת חלב

טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה - [2] נאסרת כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדאמרינן בפ' גיד הנשה (לעיל דף צו:) ולכך משערינן באותה חתיכה לבטל הטיפה ולא בשאר חתיכות משום דחלב מפעפע על כל החתיכה ואין מפעפע מחתיכה לחברתה אלא ע"י ניעור וכסוי כדאמרינן בגמ' אילימא לא ניער כלל אמאי כל החתיכות אסורות מיבלע בלע מפלט לא פליט.

### 6. רש"י מסכת חולין דף קח עמוד א ד"ה מ"ט לא

מ"ט לא גמרינן מיניה משום דחדש הוא – [1] דשניהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו [2] ועוד שדרך בשול נאסרו בלא אכילה הילכך לא גמרינן חומרא מיניהו.

### 7. תוספות מסכת חולין דף קח עמוד א ד"ה דחדש הוא

חדש הוא - פי' בקונטרס דשניהן מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרין וטעם זה לא קאמר באלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינים (נזיר דף לז.) דהא כלאים נמי הכי הו' [3] ומסיק דהיינו חדשו דאי

תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי אף על גב שנבלע החלב בבשר אף על פי שהוא צונן לפי שהוא צלול והבשר שוהה בתוכו וכי בשיל ליה אסור.

#### **8. תוספות מסכת חולין דף קח עמוד א ד"ה מבשר בחלב**

מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן כו' - וא"ת דהכא משמע דנפקא ליה לאביי טעם כעיקר מבשר בחלב ואילו בפ' אלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינין (נזיר דף לז.) פליגי ר' עקיבא ורבנן למר נפקא ליה טעם כעיקר ממשרת ולמר מגיעולי עובדי כוכבים ואביי דאירי בההיא סוגיא משמע דידע לההיא ברייתא וי"ל דאביי קבלה מרבא שדחה לו וחזר בו.

#### **9. מהרש"א [חדושי הלכות] מסכת חולין דף קח עמוד א**

בפרש"י בד"ה אי חידוש הוא כו' דכיון דלאו חידוש הוא גמרינן ליה מזרוע בשלה כו' עכ"ל ושאר איסורין לאסור כדאיכא טעמא ליכא למגמר מזרוע בשלה גופה דליכא בזרוע בשלה טעמא דמין במינו הוא גם לא מצינו ביה איסורא אלא להיתירא בליכא טעמא איכא למגמר מיניה ע"ש בתוספות בפ' גיד הנשה:

#### **10. חדושי הרשב"א מסכת חולין דף קח עמוד א**

גמ' אמר רב כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה, דרב אית ליה דר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל, ונראה מפ' רש"י ז"ל דרב מפרש לה למתני' הכי טפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה הכל אסור, דחתיכה שקבלה טעם תחלה אוסרת כל השאר מפני שהן מינה, נער מתחלה קודם שהספיקה ליתן טעם בחתיכה אם יש בה בטיפה נותן טעם באותה קדרה אסורה ואם לאו הכל מותר, והיינו דשמעינן מהא דרב דלית ליה סלק את מינו כמי שאינו, דהא בקדרה זו רוטב הרבה יש בה לבטל את הטפה ואפ"ה קאמר רב דחתיכה זו אוסרת את הכל כיון שלא הספיק לנער עד שנתנה טעם בחתיכה דהא אית ליה סלק את מינו לא הוה ליה למיסר את השאר, דהא אי אית בקדרה רוטב שהוא אינו מינה של חתיכה שמבטל את הטפה, ומיהו לא מיחזור דהכי דמי שאוסרת חתיכה זו את השאר בלא נער ובלא כסה אם אותה חתיכה שקבלה טעם תחלה עומדת כולה חוץ מן הרוטב ואינה נוגעת ברוטב כלל היכי אסר להו לשאר החתיכות דהא לא פלטה כלל מן האסור שבלעה ומיחל של היתר גמור הוא שפולטת בשאר החתיכות שבצדה, ואפ"ה למ"ד אפשר לסוחטו אסור הכא שרי כדאמר' לקמן מאי לא נער ולא כסה אילימא לא נער ולא כסה כלל מיבלע בלע מיפלט לא פליט, ואם עומדת מקצתה ברוטב ולפיכך אוסרת את השאר לפי שהחלב מפעפע ובסוף החתיכה איכא רוטב שמפליט את החלב ואת המיחל שבחתיכה זו ומוליכו ומבליעו בשאר החתיכות, א"כ אפ"ה לא נער נמי למה נאסרה החתיכה הראשונה ולמה אוסרת כל שאר החתיכות דאדרבה היה לנו לצרף הרוטב עם החתיכה בתחלת פליטתה ותבטל הטפה בששים שהרי הרוטב מערב את הכל ומפשיט את החלב בכל והכל מצטרף לבטלה, וא"ת דכיון שנתנה טעם בחתיכה הראשונה קודם שהגיע לרוטב כבר נעשת החתיכה חתיכת נבילה א"כ ה' לך לומר כן בכזית חלב שנפל על חתיכה שיש בה מאה כיוצא בה או יותר שתאסר כל החתיכה שהרי נתן הטעם במקום שנפל שם ונעשה מקום מגעו נבילה ואסור כל מה שבצדה וכן לעולם.

ולפיכך נראה מה שכתבו רבותינו בעלי התוס' ז"ל וכן בספר התרומות בשם רבינו יצחק ז"ל דלעולם אין חתיכה הנאסרת מחמת בליעת האיסור אוסרת חתיכת היתר שאצלה ואפילו שתיהן חמות לפי שאין הבליעה הולכת מחתיכה לחתיכה שאצלה אלא א"כ יש רוטב שמוליך הבליעה חוצה לה, אבל ביבש לא, ואף על פי שאלו היתה

הראשונה נבילה גמורה אוסרת שאצלה וכדאמרין בפסחים (ע"ה ב') חם בתוך חם דברי הכל אסור ואף על פי שמיחל החתיכה עצמה שנאסרה הולך ונבלע בחתיכות שבצדה אין מוציא ומוליך הבליעה אלא במקום שהבלע בעצמו יכול לילך ולהתפשט שם מעצמו, שאם אין אתה אומר כן אין לך בשר מלוח מותר שהמלח נאסר מחמת דם שנבלע בו והמלח טעמו מתפשט בכל החתיכה וא"כ יהא אותו מלח חתיכה דאסורא ויאסור כל הבשר, אלא ודאי כיון שהדם אינו מפעפע אין המלח יכול לאסור במה שהדם האסור אינו יכול ללכת ולהתפשט, וכן כ"מ שהצריכו קליפה ולא יותר מחמת שאין האיסור מפעפע למה אין הקליפה ההיא נעשית חתיכת נבילה ותאסור קליפה הסמוכה לה והשנייה לשלישית וכן לעולם, וגם פעמים שיש באותה קליפה אסורה שומן ואותו שומן מפעפע יאסור את הכל, מכל זה שמענו שכיון שהאיסור עצמו אינו הולך יותר אין הקליפה אוסרת ולא יהא טפל חמור מן העיקר וכח הבן יפה מכח האב, אלא רב הכי מפרש לה למתני'

טפת חלב שנפלה ע"ג חתיכה אם יש בה באותה טפה כדי ליתן טעם באותה חתיכה, כלומר שאין בחתיכה ס' כדי לבטל הטפה החתיכה אסורה לפי שיש בה נתינת טעם של חלב, נער את הקדרה כלומר אם אחר שקבלה החתיכה טעם החלב נער אותה חתיכה בתוך הרוטב עם שאר החתיכות אז צריך ס' לבטל כל החתיכה שנאסרה לפי שנעשית אותה חתיכה עצמה חתיכת איסור ואוסרת בשיעור כולה, אבל אם לא נער לא אסר השאר כלל כמו שאמרנו שאין הבליעה יוצאה מחתיכה לחתיכה ביבש, ולפי פ' זה לא שמענו מדברי רב שיש לו לא אמרינן סלק את מינו, אלא ממה שסתם דבריו ואמר ואוסרת כל החתיכות שנראה מדבריו אף על פי שיש שם רוטב שאינו מינו קאמר, ומיהו ק"ל לפי' זה כודאי רב אמתני' קאי מדקאמר כיון שנתן טעם בחתיכות ולא הקדים לדבריו דבר אחר אלמא ודאי על יסוד המשנה סדר דבריו ואטפת חלב דמתני' הוא שאמר כיון שנ"ט בחתיכה ומתני' על כרחין לפי פ' זה סלק את מינו אית לה מדקתני נער את הקדרה אם יש בה

באותה חתיכה ליתן טעם בקדרה, דאי סלק את מינו לא אמרינן אף על פי שאין בה לבדה ליתן טעם בקדרה למה אין כל הקדרה אסורה דהא נאסרו כל החתיכות מפני שהן מינה ואוסרות כולן עד שיהא ברוטב כדי לבטל את כל החתיכות.

### 11. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף קח עמוד א

והשתא נמי דלא ניער בתחילה אומר ר"י ז"ל שאילו לא ניער בסוף לא היו נאסרים האחרות מחמתה, מכיון שאינה נוגעת ברוטב, ובקליפה סגי להו, שכל חתיכה שנאסרה מחמת בליעות איסור אינה אוסרת לחברתה אלא אם כן יש בה רוטב, שאין פליטת החתיכה הזאת שנאסרה יכולה להוליך האיסור שבלעה אלא למקום שהיה האיסור הראשון יכול לילך ולהתפשט בעצמו אילו היה מרובה, אלא בשיש שם רוטב שהרוטב מוליכו ומבליעו, ולפירוש זה הא דאמרינן לקמן שניער בסוף ולא ניער בתחילה דוקא הוא, וזה בודאי דבר של חידוש דכיון דסבירא ליה דאפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה הרי כל מה שפולטת אפילו מגופה פליטת נבלה היא וכיון דשתיהן בתוך הקדרה הרי הם כלח בלח ואוסרת כל אחת חברתה במשהו אליבא דר"י, ולדידן נמי אוסרת אותם בששים וכולם נאסרות, ומאי דאמרינן לקמן שניער בסוף לרבותא אמרינן לה כי אף על פי שניער בסוף לא יועיל כיון שלא ניער בתחילה שהרי נאסרה ראשונה כשלא ניער בתחילה ואוסרת לכולם, וכן דעת רבינו הגדול ז"ל, וכן עיקר.

### 12. תוספות מסכת חולין דף קח עמוד א ד"ה אפשר לסוחטו

אפשר לסוחטו מותר - פי' דיעבד אי נסחט האיסור ונתבטל מותרת (ג) עם החתיכה שכבר נאסרת אבל לכתחלה אין מבטלין איסור כדפירש בקונטרס.

### 13. ספר שחיטת חולין

באפ"ל באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר אחר שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון, אי קסבר הותר גם הראשון מפני שנפלט האיסור ממנו, עכ"ל.

הרי למדנו מרש"י ב' דברים: (א) דהמחלוקת אי אפ"ל מותר או אסור היא לא רק לענין בב"ח אלא ה"ה לענין שאר איסורין. (ב) דיסוד המחלוקת אי אפ"ל מותר או אסור היא נפק"מ ג"כ לענין להיתר החתיכה הראשונה שנבלע בה האיסור וכ"מ להדיא לקמן ברש"י ד"ה מותר, וכן לקמן ק"ט ע"א בד"ה אלא.

והנה מסתימת לשונו משמע דלמ"ד אפ"ל מותר אפילו לא טעמו קפילא ג"כ ניתרת החתיכה ראשונה, וע"כ משום דתלינן דודאי נסחט האיסור מכדי שיעור נ"ט בחתיכה

#### ביסוד דין אפשר לסוחטו וחנ"נ

גמ': אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה, חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה, א"ל מר זוטרא ברי' דרב מרי לרבינא מכדי רב כמאן אמר לשמעתי' כר"י דאמר מב"מ לא בטיל וכו' ומאי קסבר אי קסבר אפ"ל מותר, חתיכה אמאי נעשית נבילה, אלא קסבר אפ"ל אסור וכו'. פרש"י "ומאי קסבר רב

### 14. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף קח עמוד א

אי קסבר אפשר לסוחטו מותר. פרש"י ז"ל איסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו ואפשר האיסור הנבלע בו ליסחט ממנו וליחלק לעצמו, כגון שנפל הנאסר בהיתר אחר מרובה ונסחט ונחלק שם כל האיסור שבלע ואין בו כשיעור לאסור זה ההיתר האחרון, אם נאמר שהותר הנאסר מפני שנפלט ממנו כל האיסור, ונהי דאסור לעשות כן לכתחילה לפי שאין מבטלין איסור לכתחילה מיהו דיעבד שפיר דמי ושרינן לאכול את הראשון, ע"כ, וכן כתבו תוספות, ודברי תימא הוא היאך אפשר לומר שיהא שום דבר שבלע איסור ונאסר חזר

ונסחט ממנו כל האיסור והטעם שבו ויחזיר שיהא מותר באכילה, ומורי ז"ל אומר בשם רבינו הגדול ז"ל ל דאפילו למאן דאמר אפשר לסוחטו מותר לא נאמר להתיר באכילה הדבר שנאסר בתחילה, אלא שנדון בו מיהת להקל שלא יהי' אותו הדבר שנאסר חוזר כחתיכת נבילה, שאם נפל במינו שיאסור כמין במינו אף על פי שנבלע מדבר שאינו מינו, או דניבעי ששים כנגד כולו, וכדאמרינן הכא דאי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבילה לאסור שאר חתיכות כלל, שהרי החלב שנבלע בחתיכה כבר נסחט כאן ואין בו כדי לאסור, דהא איכא ששים, וכל מין בשאינו מינו בששים בטיל לרבי יהודה, ואי משום גופו של בשר שנאסר בתחילה הא אמרת דאפשר לסוחטו חוזר להתירו לענין שאינו אוסר כלום מחמת עצמו, ואין לדון בו כדן עצמו אלא כדן דבר האוסרו וכדפירש רש"י ז"ל גופיה, וכן עיקר, ומיהו קיימא לן דאפשר לסוחטו אסור כלומר שאפי' אתה דן שנסחט ויצא ממנו כל האיסור שבלע אינו חוזר לכמות שהיה, אלא הרי הוא כאילו חתיכה דאיסורא ודינו לאסור תערובתו כאילו הוא אסור מתחילת ברייתו, הן לענין איסור מין במינו הן לענין דניבעי ששים כנגד כולו לעולם ואפילו נפל באלף קדרות בזו אחר זו.

ונראין דברי האומרים דמאן דסבירא ליה אפשר לסוחטו מותר לא אמר אלא בבשר וחלב לפי שתערובתן אוסרן וכיון שחזרו ונפרדו ונסחט טעם זה מזה חזרו להתירן ככלאי בגדים דעלמא, אבל באיסור גמור שנתערב בהיתר ואסרו שאפי' נסחט ונפרד ממנו האוסרו יש כאן איסור לפנינו באותו שאסרו מיהת, אין לדון בו שיהא אותו שנתערב בו חוזר להתירו, וכל שכן לדברי רש"י ז"ל.

## 15. ספר שחיטת חולין

### סיכום השיטות בדין אפי"ל

**המורם** מכ"ז דשיטת הרמב"ן והרשב"א והר"ן דאפ"ל אסור הוא משום דחענ"נ, וכתבנו להוכיח דגם למ"ד אפ"ל מותר מודה דכ"ז שהן בתערובתן ויש בו כדי נ"ט הבשר נאסר בפנ"ע (וה"ה החלב) אלא דנחלקו אי פקע איסורין בזמן שנפרדו ונסחטו זמ"ז [ובחי' רח"ה"ל כתב לחקור בגדר הדין דאפ"ל אם הוא איסור מתודש].

**אמנם** הרבה אחרונים [ה"ה הב"ח והש"ך והמג"א והגר"א] והסמ"ג והרוקח נקטו בשיטת רבינו אפרים דאפ"ל וחנ"ג תרי מילי נינהו, ובשאר איסורין ג"כ שייך למיסר אותה חתיכה שנאסרה משום אפ"ל אסור אע"ג דלית ליה חנ"ג בשאר איסורין, וכ"מ בתוס' דף צ"ז ע"ב - ובדף ק' ע"ב נובתשובת רבינו אפרים מבואר עוד דכל המחלוקת דאפ"ל הוא לענין בב"ח, אבל בשאר איסורין כו"ע מודי דאפ"ל אסור, וכ"כ הריטב"א].

גדר האיסור דאפ"ל (בלי דין חנ"ג) כתבנו לבאר בגי' אופנים:

### **16. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף קח עמוד ב**

מהדרין לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני הכא דגדי אסר רחמנא ולא חלב. כלומר (שהך) דהכתוב תלה עיקר האיסור של בשר וחלב בבשר (הוא) וכאילו הוא האיסור והחלב הוא הנאסר, ולפיכך כל שהחלב נתן טעם בבשר אז יש לנו לומר שהבשר נעשה נבלה ואף על פי שאפשר לסוחטו אסור, אבל כל שהבשר נתן טעם בחלב אין דנין את החלב אלא כדין הבשר האוסרו ואפשר לסוחטו מותר.

### **17. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קח עמוד ב**

חצי זית חלב וכו'. באוכלין השיעור כזית, ובמשקין רביעית, ואיך אמרה הגמ' חצי זית חלב. ולמסקנה שגם החלב אסור, יוצא שהוא לוקה על כזית חלב, וזהו חידוש דהרי בבב"ח לא כתיב כלל לשון אכילה. ובנזיר יש ילפותא שחייב בכזית יין, מענביו.

### **הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קח עמוד ב**

הא איתמר חצי זית בשר וחצי זית חלב וכו'. והגם דלא נאמר גבי בב"ח לשון "אכילה" מ"מ שיעורו בכזית, וצ"ל דזהו מהללמ"ס. [א"ה, וכו"כ בראש יוסף וכן בפמ"ג, ועל עיקר הערה זו דלא כתיב "אכילה" בתורה יש בזה גם בכו"ח לרעק"א].

### **הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קח עמוד ב**

שם. נראה פשוט דגם לשיטות דבמשקין בעלמא אין שיעורו בכדאכ"פ אלא בכדי שתיית רביעית, מ"מ גבי איסור בב"ח נראה דמודו כו"ע דשיעור שתיית החלב זהו בכדאכ"פ דכיון דשיעורו בכזית, דינו כאכילה לכל דבר.

### **18. תוספות מסכת חולין דף קח עמוד ב ד"ה שנפל לתוך**

שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט - תימה דדבר הנראה לעינים הוא דפליט דכשנותנין ירק בקדרה רותחת משתנה מראית המים מן הירק וכן בשר שומן נימוח לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב [1] ופי' רבינו שמואל דהא דקאמר מפלט לא פליט היינו עד שיהא שבע מבלוע אבל לאחר ששבע חוזר ופולט וכן פירש הרב רבינו שמעיה סוף סוף כי נייח הדר פליט היינו כי נייח מבליעתו ומשני שקדם וסלקו קודם שגמר בליעתו ואותן כלים וקערות האסורות כשמגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן מבפנים כשהמים רותחין היה מצריך רבינו שמואל להניחם שעה גדולה עד כדי שיהא להם שהות לגמור בליעה ולחזור ולפלוט אח"כ ודבר תימה הוא דמי בקי לידע שיעור זה [2] ואומר ר"ת דהא דקאמר הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו לא פליט מה שבלע עכשיו אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו כשאין במים ששים לבטל האיסור ולהניחן בפנים כשהן רותחין משום דמים מבלע בלעי האיסור שבכלי ולא פליט דבמים שהן צלולים לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן האיסור וגם אין סברא לומר דכי היכי דאמר מבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט ועוד דא"כ יהא אסור להגעיל שני כלים זה אחר זה דבהגעלת הראשון נאסרו המים והשני יבלע מן המים האסורין דודאי פליטת עצמו לא יבלע אבל פליטת כלי אחר יבלע וגם כלי הראשון אינו מכניס כולו בבת אחת במים רותחים וא"כ מה שנכנס תחלה פולט וצד השני שמכניס אח"כ בולע מה שפלט צדו הראשון [3] לכך נראה דאין להגעיל כלי בן יומו כשאין במים ס' לבטל ולהגעלה דמדין דלא אסרה תורה אלא בן יומו לא הגעילו אלא כלים קטנים בתוך הגדולים שהיה במים ששים לבטל האיסור ובערב פסח קודם ארבע שעות מותר להגעיל כלי של חמץ אף על פי שאין במים ס' דאיכא ג' נותני טעם של היתר החמץ נ"ט בכלי והכלי נ"ט במים והמים חוזרין ונבלעין בכלי ועדיין הוא היתר שהוא קודם הפסח.

### **19. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף קח עמוד ב**

כגון שנפל ליורה רותחת דמבלע בלע מיפלט לא פליט. לפי פשטא נראה דהכי קאמר מיבלע בלע מה שבחוצ ומיפלט לא פליט כלום בעוד שהיורה רותחת עד דנייח מרתיחתו כדמפרש ואזיל, ולפי זה כשמגעילין כלים היה צריך להשהותן במים עד שינוחו המים מרתיחתן שהרי אין פולטין כלום עד שינוחו המים מרתיחתן, והקשה רבינו תם ז"ל שהרי דבר הנראה לעינים הוא שאם נותנין ירק בתוך קדרה רותחת שמשתנה מראית המים ומוריק,

וכן משתנה מראית מים שבקדרה כשנפל שם בשר שמן, ועוד שאין אנו נוהגין להניח הכלי הנגעל במים הרוחתים עד שינוחו ומנהגם של ישראל תורה, לכך פירשו ז"ל דהכי קאמר מפליט לא פליט בעוד שבולע והיינו דפרכין סוף סוף כי נח מבליעתו, הדר פליט כי כשיהיה שבע מלבלוע חוזר ופולט, והכי דייק לישנא דאמרינן כי נייח ולא אמרינן כי נייחא כלומר כי נייחא היורה מרתיחתה, ומשני כשקדם וסלקו לאיסור קודם שינוח מבליעתו, וכן פירש ה"ר שמעיה ז"ל, ולפ"ז היה אומר ר"ש ז"ל כי כשמגעילין כלים אסורים צריך להשהותן במים שעה גדולה עד כדי שיהא להם שהות לגמור בליעתן ולחזור ולפלוט אחר כך, והקשה רבינו תם ז"ל שזה דברי תימא הוא כי מי יוכל להיות בקי שידע שיעור זה.

## 20. חדושי הרשב"א מסכת חולין דף קח עמוד ב

סוף סוף כי נייח הדר פליט, פרש"י ז"ל כי נייח מרתיחתו הדר פליט, והקשה רבי' שמואל והלא אם משימין ירקות או שומן בקדרה מיד פליטתן ניכרת במים ואפי' קודם שינוחו המים מרתיחתם, ועוד א"כ היאך אנו מגעילין ומסלקין קודם שתנוח רתיחת המים, ופי' הוא ז"ל כי נייח מלבלוע הדר פליט, וגם זה אינו מתחזור שהרי מעשים בכל יום שאין מניחין הכלים שמגעילין שיעור גדול כל כך ועוד מהיכן אנו יודעין עד מתי יהיה הכלי שבע מלבלוע ומתי יפלוט, ור"ת ז"ל פ' כי נייח מרתיחתו הדר פליט מה שבלע אבל מה שבתוכו פליט מיד, ולעולם כל זמן שלא תנוח רתיחת המים פולט מה שבתוכו ובולע מה שחוצה לו וכשתנוח רתיחתן פולט מה שבלע, **והקשה ע"ז ר"י ז"ל א"כ כלי מדין היאך הוגעלו שהרי לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא וא"כ לאחר שפלטת חוזרת ובולעת המים שחוצה לה והרי המים אסורין ומה הועילה תורה בהגעלה זו**, ותינח כלים קטנים שמגעילין אותן בתוך כלים גדולים והוא שיהא בתוך הכלי שמגעילין בו מים הרבה ששים כנגד הכלי הקטן הנגעל אבל כלים גדולים מאי איכא למימר שהרי בכל הכלי משערין ולא במאי דנפק מיניה כדק"ל בפ' גיד הנשה (צ"ז ב') דמאי דנפק מיניה לא ידעין, ואין סברא לומר שיבלע מה שחוצה לו אבל מה שפלט הוא אינו חוזר ובולע וכי הכלי נביא הוא שירגיש בין פליטתו ובין השאר שחוצה לו שיבלע זה ויניח זה, ועוד היאך מגעילין שני כלים יחד או בזה אחר זה שהרי אף על פי שלא יבלע כל א' פליטת עצמו מ"מ כל א' מהם יבלע מה שפלט חבירו, ושמן תאמר שאע"פ שכלי בן יומו נותן טעם לשבח הוא ואוסר תבשיל שנתבשל בו מ"מ מה שפולט במים הוא לפגם, לא היא, דבע"ז (ל"ח ב') גבי חמין של נכרים שהן מותרין בין שהוחמו ביורה גדולה בין שהוחמו ביורה קטנה, ומוקי לה התם כמ"ד נותן טעם לפגם מותר ופי' שם ר"ת ז"ל משום דסתם כליהם של נכרים אינן בני יומן, **ומשום כך פי ר"י ז"ל דהגעלת כלי מדין לא היתה אלא בכלים קטנים שיהא במים ששים כנגד הכלי וא"כ מי שרוצה להגעיל צריך שיגעיל בכלי כשר או בכלי שאינו בן יומו והוא שיהא במים ששים כנגד הכלי הנגעל, ודוקא כשמגעיל כלי בן יומו אבל כלי שאין בן יומו מותר להגעילו באיזה שיעור מים שירצה שהרי המים אינן נאסרין מחמת פליטת הכלים האסורין לפי שנותן טעם לפגם הוא ואף על פי שחוזר הכלי ובולע מאותן המים אין בכך כלום לפי שמן הפגם הוא בולע**, ומיהו אומר ר"י ז"ל דכלים שמגעילין מחמת חמץ אם מגעילין אותם קודם זמן איסורו של חמץ מותר להגעיל אפילו בני יומן [לפי שהוא נ"ט בר נ"ט של היתר קודם] שיבוא האיסור, כמו דגים שעלו בקערה שמותר לאכלן בכוח כדמסקינן לקמן.

## 21. ספר שערים מצויינים בהלכה

**לעולם לא מצטרפי ובכא מיורה גדולה. עי' בפרש"י. אבל כרבינו גרשום מפרש דבא מיורה גדולה של בשר בחלב מבושל, ולקח חצי זית מאותו בשר וחצי זית מאותו חלב, וחזר וכשלן פעם אחת, אכישולו לא לקי דכבר מבושל, אאכילה לקי דאכל כזית איסור. ומשמע מפירושו דאין בישול אחר בישול כבשר בחלב. ועי' בסידור היעב"ץ (מגדל עוז דיני בב"ח פ"א אות כה) שנסתפק בזה אם יש בישול אחר בישול כבשר בחלב, ונפק"מ לעבור עליו בשני לאוין, וכתב שם דאסור, ולא דמי לשבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה ואינו חייב אלא על מלאכה שצריכה לגופה, משא"כ בב"ח אכישול קפיד רחמנא אע"ג דלא צריך לה. והפליתי (יו"ד סי' פז ס"ק יג)**

כתב דמסברא נראה דגם בב"ח יש בישול אחר בישול, וסיים בצ"ע. ועי' בפמ"ג (סי' קה מ"ז סק"ב) הא דאסור לבשל בב"ח דוקא אם לא נתבשלו עדיין, אבל חתיכה שכבר נתבשלה בחלב מותר לחזור ולבשלה, מיהו כל זה בנתבשלה מתחלה ביחד וכאמור, אבל אם נתבשלו כל אחד בפנ"ע מקודם, אסור לבשלם אח"כ ביחד, דע"י הבשול שמבשולן ביחד נותנים טעם זה בזה, ויש בישול אחר בישול, ולא דמי לשבת, עי"ש. ועי' בשדי חמד (מער' א סי' ס) וברכי תשובה (סי' פז סק"ד) מה שהאריכו בזה.

## 22. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קח עמוד ב

לוי אמר אף לוקה על בישולו. נראה דמודה לוי במי שבישל חצי זית בשר עם יותר מששים חלב, דאין הבשר נאסר, כיון דאין בו שיעור כזית, והחלב לא מצטרף עמו כיון שלא נאסר, שהבשר לא נתן בו טעם, ורק בחצי זית בשר וחצי זית חלב, דביחד יש כאן כזית בב"ח סבר לוי דאסור. וכמו כן בבישל רבע זית בשר עם רבע זית חלב לא נאסר, דאין כאן כזית בב"ח.

וכן הט"ז והאחרונים ס"ל דיש איסור ח"ש, בין באכילה בין בבישול. לרב כשבישל כזית חלב וכזית בשר, חייב, וצ"ע, הרי מיד הצטמק ובצר שיעורא. ומתיר לשיטתו במנחות דכזית שהצטמק ואח"כ תפח ע"י גשמים, מצטרף. וקשה, דלא דמי, דשם חזר לכמות שהיה אך כאן חסר שיעור כשנוצר באיסור.

## • הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קח עמוד ב

שם. הנה באכל ח"ש של בב"ח [הבא מיורה גדולה שהיה בה כזית מבב"ח] ודאי אסור מה"ת כשאר דין ח"ש. וב"בישל" חצי זית מבב"ח [שבין הכל יש חצי זית] נסתפק בזה הפמ"ג אם אסור מה"ת, והמנ"ח (במצוה צ"ב) נקט בפשיטות דח"ש אסור מה"ת גם לענין בישול בב"ח. וכמו"כ נסתפק הפמ"ג לענין איסור הנאה בח"ש של בב"ח.

והצד שלא יהיה איסור ח"ש על "בישול" משום דלא חזי לאיצטרופי.

וכמדומה שאמר רבינו זצ"ל דאם נאמר דבישול אין איסור מה"ת על ח"ש, ה"ה מי שיאכל בב"ח שנתבשל בח"ש לא יהיה בזה איסור מה"ת מכיון דמבואר בשמעתין דאיסור אכילה תלוי באיסור בישול לענין מלקות. כמו כן נראה דתלוי לענין ה"איסור" וכל שאין איסור מה"ת על בישולו אין איסור מה"ת על אכילתו. ולכך בנ"ד לא יהיה איסור מה"ת על אכילתו.

## 23. חי' ריטב"א [קוה]

שאחרים אוכלין אותו. פרש"י ז"ל <sup>460</sup> א"ה אוכלין אותו שנתבשל כל צורכו, ע"כ. ומסתברא <sup>461</sup> דכל צרכי היינו כמאכל בן דרוסאי <sup>462</sup>, שדרך א"ה לאכול כן. וה"מ לענין איסור תורה דאלו לדינא דרבנן אפילו צונן בצונן אסור.

דברים יד, כא. <sup>460</sup> בד"ה אחרים. <sup>461</sup> כ"כ הפר"ח ביור"ד סי' פ"ז סק"ג מדגפשי' וכ"ה בחו"ד סי' צא בביאורים סק"ו. ול"ר ד' רבינו. [ומשו"ה הסיקו שם דכל שהוא פחות ממאכל בן דרוסאי, מותר בהנאה. אמנם הפמ"ג בפתיחה כ' דכ"ז לענין מלקות, אבל לענין איסור תורה עובר אף ללא שליש בישול. וכ"כ הפלתי בסי' צב סק"ג להוכיח כן מדקאמר בגמ' כשקדם וסילקו ולא משני כשלא נשתהה כמאב"ד, משמע שהחלב הבלוע נאסר מיד מה"ת גם אם לא שהה כמאב"ד. וע"ע באמרי בינה יור"ד דיני בב"ח ותערובות סי' ב ובזכרון יהונתן יור"ד סי' ד. <sup>462</sup> שבת כ, א.

## עניני בשר בחלב

קפא

סימן נב

## בישול אחר בישול בבב"ח

כתב בחי' רעק"א (סי' פז ס"א) בשם הגהות שערי דורא דחתיכה שנכבשה בחלב אסור לבשלה, דעד כאן הוי איסור כבוש מדרבנן ועתה עובר על איסור בישול דאורייתא. ודייק ממנו הגרעק"א דמשמע שאם כבר נתבשלה החתיכה בחלב מותר לחזור ולבשלה, דאין בישול אחר בישול. אולם מדברי הרמ"א (שם ס"ו) לא משמע הכי, שהרי כתב די"א שאסור לחתות האש תחת קדירה של עכו"ם לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב ופעמים בשר, והמתנה תחת קדירה שלהם בא לידי בישול בבב"ח (והוא מדברי המרדכי לע"ז). והעיר שם בגליון מהרש"א דמכאן ראייה שיש בישול אחר בישול בבב"ח.<sup>13</sup>

והנה איתא בחולין (קח:) "חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן זה עם זה, אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בישולו וכו', ולוי אמר אף לוקה על בישולו". ופריך ארב "מה נפשך, אי מצטרפין, אבישול נמי לילקי, ואי לא מצטרפין, אאכילה נמי לא לילקי". ומשני "לעולם לא מצטרפין, ובבא מיוורה גדולה". ופי' רש"י (ד"ה לעולם) דלצודין אמר רב למילתיה, שאם אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב הבא מיוורה גדולה שנתבשל בה שיעור מזה ומזה ונאסרו לוקה על אכילתו הואיל ואכל שיעור שלם, ואם בישל חצי זית בשר עם חצי זית חלב אינו לוקה על בישולו.

אבל רבינו גרשום שם פי' באופן אחר, וז"ל "בבא מיוורה גדולה של בשר בחלב מבושל, ולקח חצי זית מאותו בשר וחצי זית מאותו חלב וחזר ובישלן פעם אחרת (כצ"ל), אבישולו לא לקי דכבר מבושל, אאכילה לקי דאכיל כזית איסור". כלומר דלרב אינו לוקה על בישולו משום דאין בישול אחר בישול היכא שכבר נתבשלו בשר וחלב זה עם זה פעם א'. ולפי פירושו יוצא שמח' הרמ"א והגרעק"א אם יש בישול אחר בישול בבב"ח היא היא מח' רב ולוי. ומה שרש"י לא פי' דעת רב כמו רבינו גרשום לכאורה היינו משום דס"ל דיש בישול אחר בישול בבב"ח.

ובביאור הדבר נראה לומר, דהנה תנן בשבת (קמ"ה:) "כל שבא בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת". ומה מברואר דלגבי מלאכת בישול בשבת אין בישול אחר בישול בדבר יבש. אולם נחלקו הראשונים אם יש בישול אחר בישול בדבר יבש

13 והעיר הר"מ גנק שליט"א דיש לדחות ראייה זו דאולי מיירי הרמ"א היכא שמבשל עכשיו או בשר או חלב בקדירה, וא"כ מלבד מה שמבשל בבב"ח כבישול אחר בישול, הרי הוא גם מבשל בשר בחלב כבישול ראשון, ומה"ט שפיר יש לאסור מה"ת. ועיין עוד בזה בש"ך שם (ס"ק יח).

שנתבשל רק כמאכל בן דרוסאי. דמדברי הרמב"ם בהל' שבת (פ"ט ה"ג) משמע דכל עוד שלא נתבשל כל צרכו שפיר יכול להתחייב על בישולו. ואילו המ"מ שם הביא בשם הרשב"א דכל שנתבשל כמאכל ב"ד שוב אינו חייב על בישולו מה"ת.

ונראה לבאר שנחלקו בפירוש הך דינא דאין בישול אחר בישול בדבר יבש. הרשב"א סובר שהוא דין במעשה הבישול, דכל שנתבשל המאכל שוב אינו חייב אם מבשלו עוד פעם. ומש"ה הואיל ובישול כשיעור מאכל ב"ד חשיב עפ"י דין כמעשה בישול בכל התורה כולה כמבואר בשבת (כ.),<sup>14</sup> ממילא לאחר שהגיע המאכל לשיעור זה שוב אינו חייב על בישולו. אבל הרמב"ם סובר שדין אין בישול אחר בישול הוא תנאי במלאכת מחשבת, שאינו חייב על בישול מאכל בשבת א"כ הוא מתקנו ע"י בישולו.<sup>15</sup> וממילא כל שכבר תיקן את המאכל לגמרי שוב אינו חייב על בישולו, וכל שעדיין לא תיקן את המאכל לגמרי, כגון שלא בישלו אלא כשיעור מאכל ב"ד, שפיר יכול להתחייב על בישולו אף אם כבר נתבשל פעם א' עפ"י דין.<sup>16</sup>

ונראה דאולי מח' הפוסקים לענין בישול אחר בישול בבב"ח תלויה במח' הרשב"א והרמב"ם בגדר דין אין בישול אחר בישול בשבת. דלדעת הרשב"א דאין בישול אחר בישול בשבת הוא דין בהל' בישול דכל התורה כולה, דעפ"י דין לא חשיב כמעשה בישול אם כבר נתבשל הדבר פעם א', ממילא מסתבר דאף בבב"ח י"ל דאין בישול אחר בישול. אבל לדעת הרמב"ם דלעולם בישול אחר בישול שפיר חשיב כמעשה בישול עפ"י דין, רק שאינו חייב עליו בשבת משום דחסר במלאכת מחשבת, א"כ מסתבר דלא

אמרינן הכי אלא בשבת ולא בבב"ח, דאיסור בישול בב"ח אינו תלוי במלאכת מחשבת אלא כמעשה בישול.<sup>17</sup>

עוד נראה לפרש שאף אם נאמר שבישול אחר בישול חשיב כמעשה בישול עפ"י דין (כדעת הרמב"ם), מ"מ יתכן שאין בזה איסור לגבי בשר בחלב. וה"ט מפני שאיסור בישול בשר בחלב אינו מוגדר כעשיית מעשה בישול בבב"ח אלא כיצירת החפצא של בב"ח (פי' החפצא של בב"ח האסור באכילה), וממילא לאחר שכבר נתהווה החפצא של בב"ח שוב א"א להתחייב על איסור בישול בב"ח כלל.<sup>18</sup> ועיין בכס"מ להל' טומאת מת (פ"א ה"ב) שכתב דאיסור בישול בב"ח אינו אלא סייג דאורייתא שלא יבוא לידי אכילה. ולפי דבריו מסתבר מאד לפרש שגדר איסור בישול בב"ח הוא שהתורה אסרה יצירת החפצא של בב"ח כדי שלא יבוא לאוכלו.<sup>19</sup>

וכן נראה לפרש גם בדעת רש"י. דהנה איתא בחולין (קח:) "ובאיזה בישול אמרו (שלוקה על בישול בב"ח), בבישול שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו". ופי' רש"י שם (ד"ה אחרים) "כלומר שנתבשל כל צרכו". אבל הפר"ח (סי' פז ס"ק ג) כתב דהיינו כמאכל בן דרוסאי.<sup>20</sup> ולכאורה צ"ע בדעת רש"י, שהרי בישול בכל התורה כולה הוא כמאכל ב"ד, ומאי שנא בב"ח מכהת"כ. אך לפי דברינו י"ל שרש"י סובר שאיסור בישול בב"ח אינו תלוי במעשה בישול אלא ביצירת החפצא של בב"ח, וממילא שיעורו הוא בבישול שאחרים רגילים לאוכלו כך.<sup>21</sup>

19 והעיר הר"מ גנק שליט"א בס' גן שושנים שם דהכי משמע מתרגום אונקלוס שתירגם את הפסוק "לא תבשל גדי בחלב אמו" כל ג' פעמים "לא תיכלון בשר בחלב". הרי שהבין דאיסור בישול בב"ח ואיסור אכילת בב"ח תלויין זה בזה.

-ובס' "מפני הרב" (עמ' קנב) הביא שפעם נשאל הגר"מ ז"ל אם מותר לבשל בשר בחלב שלא לצורך אכילה אלא כדי לעשות בדיקה מדעית. והשיב דמלשון הרמב"ם משמע שיותר, שהרי כתב הרמב"ם בהל' מאכ"א (פ"ט ה"ב) וז"ל "לא שתק הכתוב מלאסור האכילה אלא מפני שאסור הבישול, כלומר ואפי' בישולו אסור וא"צ לומר אכילתו". ולכאורה צ"ע, דאיזה ק"ו הוא זה, דמה ענין אכילה אצל בישול. ואמר הגר"מ ז"ל דכוונת הרמב"ם היא דבישול בב"ח אינו אסור אלא כשמבשל לצורך אכילה. ואם אסרה התורה אפי' מעשה הבישול, אשר הוא רק הכנה לאכילת הבשר בחלב, כל שכן שאסרה התורה האכילה עצמה. הרי משמע מדברי הרמב"ם שאין בישול בב"ח אסור אלא כשהוא משמש כהכנה לאכילה, משא"כ כשהוא רק לצורך בדיקה מדעית, עכ"ד הגר"מ ז"ל.